

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה מבית מדרשו ושיעוריו של

הגאון הינוקא

רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

פרשת לך לך 107

השכינה ולכל הרוחניות הפרטית של עצמו, כי ידע שלקרב נפש אחת להשי"ת גדול יותר מכל המעלות והדרגות הפרטיות. אלא שכאשר ראה שאין לוט דבק בו באמת ואינו חפץ לשוב מדרכו הרעה, הבין שאין בחיבור אל לוט אלא קלקול, כי הוא מקבל כח ויניקה מקדושתו ומעלתו של אברהם, ולכן הוכרח אברהם להפרד ממנו לגמרי.

השי"ת מחשיב את עם ישראל בגלות כשיכור שפטור מעונש

וְתִדְבַרְהֶם נִפְלָה עַל אַבְרָם וְהָיָה אִמְיָהּ הַשְּׂכֵה גְדֻלָּה נִפְלֵת עָלָיו (טו, יב). מובא בבראשית רבה (מד, כא), שהראה הקב"ה לאברהם תורה וביהמ"ק וגלויות וגיהנם, ואמר לו שאם יקיימו בניו תורה וקרבנות, ינצלו מגלות וגיהנם, ואם יעברו, יהיה להם גלות או גיהנם, והיה אברהם אבינו מסתפק כל היום במה לבחור, ויש אומרים שברר גיהנם, והקב"ה רמז לו שיכור שעבוד מלכיות.

וביאר החיד"א בפני דוד (לך לך, יט), שסבר אברהם אבינו עליו השלום שאם יהיו בתוקף הגלות בין האומות, יהיו חלילה רשעים גמורים ויהיו מוכרחים ללכת לגיהנם, ונמצאו לוקים הן בגלויות הן בגיהנם, ולכך היה מסתפק ואח"כ ברר את דין גיהנם. והקב"ה רמז לו לברור את שעבוד מלכיות, כי בגלות יש להם דין שיכור ופטורים מן הדין.

וכמו שביאר רבי נפתלי כ"ץ (בהקדמת סמיכת חכמים) בשם זקנו³, על מה שאמר רבי אלעזר בן עזריה במסכת עירובין (דף סה ע"א) 'כולני לפטור את כל העולם מן הדין' שנאמר (בישעיה נא, כא) "לכן שמעי נא זאת עֲנִיָּה, וְשָׁכַרְתְּ וְלֹא מִיִּין", ומסיקה הגמרא שהיה יכול לפוטרו מן הדין כאשר יהיו נדונים חלילה על התפילה. וביאר, שזהו שאמרו במסכת עירובין (דף מא ע"ב) שהעניות מעבירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו, והוא צריך להתחזק בתפילה ובכך ינצל⁴, ועל זה אמר רבי אלעזר בן עזריה, שכיון ששיכור פטור מן התפילה, אם כן הוא פטור מכל דין, שמכל המצוות הם פטורים בכך שנחשבים כאנוסים מחמת העניות המעבירה אותם על דעת קונם, ואף אין לתובעם מדוע לא התפללו על כך, כי הם נחשבים לשיכורים הפטורים מתפילה.

רמזו למה שקוראים שם לילד ביום שנימול

וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׁמֵךְ אַבְרָם וְהָיָה שְׁמֵךְ אַבְרָהָם (יז, ה). כתב הרוקח בסידורו (עמ' תשכח) שמה שקוראים לנימול שם ביום מילתו נלמד מאברהם שלא קראו הקב"ה 'אברהם' אלא ביום מילתו, וכנאמר באדם הראשון (בבראשית ה, ב) "ויקרא את שמו אדם ביום הבראם", כי הוא נולד מהול והיה יום בריאתו נחשב כיום המילה.

זכות מצוות המילה שמחזיקים בה ישראל תמיד ינאלו ישראל

וּבֶן שְׁמֹנֶת יָמִים יְמוּל לָכֶם פֶּל זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם (יז, יב). מובא בפרקי דרבי אליעזר (פרק טו), שכשם שבזכות דם מילה נגאלו ישראל ממצרים, כן יגאלו בזכותה לעתיד לבוא. ובאגדת בראשית (פרק יז) מובא עוד, על הפסוק (בשהלים עד, ט) "הבט לברית כי מלאו מחשכי ארץ נאות חמס", שאף שאין לישראל מעשים טובים, גואלן הקב"ה בזכות המילה. וזהו שאמרו במסכת מנחות (דף מג ע"ב) שבשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישרה דעתו. וביאר בעוללות אפרים (במאמר תחט), שנתן דוד עיניו וליבו על הגאולה⁵, וראה שישראל יהיו דור שכולו חייב וערומים מכל מצוה, כמו גאולת מצרים שנאמר בה (ביחזקאל טז, ז)

כל פסיעות האדם ותנועותיו בעולם צריכות שיהיו

אך ורק בכדי להכשיר את הדרך לבית המקדש

לֵךְ לָךְ מֵאֶרֶץ מִמּוֹלְדֹתֶיךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָרָאָךְ (יב, א). ביאר האברבנאל בנחלת אבות (פ"ה), שציווהו הקב"ה שבאשר שהוא עבד ה' ודבק בו, ראוי לו להעתיק מקומו אל מקום השלימות שהיא ארץ ישראל ובית המקדש, כי סגולת הארץ ומקום המקדש גדולה לקבל את כל הארת האלקות ולידבק בה' בשלימות.

ובאמת כל עיקר פסיעות האדם בעולם צריכות שיהיו אך ורק אל המטרה של בנין המקדש שזהו שלימות מעלת וקדושת ארץ ישראל, ובכל הילוכו ופסיעותיו בעולם תהיה מחשבתו ומגמתו אך ורק להמליך את הקב"ה בכל העולם ושיכירוהו כל בני העולם, ועל זה ציוהו הקב"ה לאברהם 'לך לך וגו' אל הארץ אשר אראך', וכמו שאמרו בבראשית רבה (לט, טז) על הפסוק (יב, ט) "ויסע אברהם הלך ונסוע הנגבה", הולך ומכוין כנגד בית המקדש. וכפי שביאר ביד המלך¹ (במאמר יד החכמה) על פסוק זה, שכאשר כל תנועות האדם ופסיעותיו בעולם אינם אלא לצורך עצמו וגופו, יש בהם צד חסרון, כי הכל הוא רק להשלים חסרונותיו, אבל על אברהם אבינו עליו השלום מעיד הכתוב שהיו כל פסיעותיו ותנועותיו בעולם אך ורק עבור השי"ת, להאיר לארץ ולדרים עליה ממציותו יתברך, כי בכל מדרך כף רגלו היה קורא בשם ה' אל עולם ומשיב את בני העולם לדרכו יתברך.

והבטיח לו השי"ת, שאם תשים כל מגמת פניך וכל מעשיך דבוריך ומחשבותיך אך ורק כדי להכשיר את הדרך לבית המקדש, אזי תקבל את כל העולם כולו, וכל הברכות ומקור כל הברכות, והברכות יהיו מסורות בידך, והעולם כולו קנוי לך. כי הכל נברא בשביל התכלית הזו, ומי ששם מגמת פניו עבור הרצון הזה, ומחשב דרכיו בכל עת כראוי בעבור זה, הכל שייך לו. וזהו שנאמר כאן "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה. ואברכה מברכך ומקללך אאור ונברכו בך כל משפחות האדמה".

החיבור לרשעים כאשר אינם חפצים להכנע תחת הקדושה מונע את כל הטובות הקדושות

הִפְרֵד נָא מֵעָלַי (יג, ט). ביאר האור החיים (יב, א) שכל זמן שלא נפרד אברהם מלוט, לא התקיימה ההבטחה 'אל הארץ אשר אראך', כי רצה הקב"ה שיפרד מבית אביו לגמרי, אלא שלוט נדחף ונדבק בו, ומאחר שלא רצה אברהם אבינו להכלימו היה אברהם חושב מחשבות להפרידו ממנו כדבר ה', ותיכף כשמצא סיבה דחפו בב' ידיו. ובערבי נחל (לך לך דרוש ב) ביאר עוד, שהציווי 'לך לך וגו'" נאמר לו בעצה טובה, שאם ילך לשם יזכה לכל הברכות, ותלה השי"ת ברכות הללו דוקא אם לא ילך איתו שום אדם מבית אביו לשם. ולוט שנדחף ללכת עימו, קלקל, ואברהם לא יכל לגרשו. והלך לשם שמים אף על פי שלא יתקיימו הברכות באופן זה, שהבין שזהו רצונו יתברך שילך, והלך כאילו יש כאן מצוה גמורה. וכבר כתב כן בעל העקידה (שער טז), שאף שבענין ההליכה עשה רצונו יתברך, מכל מקום בענין ההפרדה מארצו וממולדתו ומבית אביו לא השלימו לגמרי, שהרי הלך עמו לוט ולא מיחה בו. וכ"כ בפענח רזא (פ' לך לך).

כי החיבור לרשעים מונע מהאדם את השראת השכינה², ואף על פי כן לא חשב אברהם אבינו לטובתו והנאתו שיזכה למעלת השראת

1 לרבי אלעזר לנדא, נכד בעל הנודע ביהודה.
2 וזהו שאמר הכתוב (פסוק ו) "ויעבור אברהם בארץ וגו' והכנעני אז בארץ", לרמוז שלא זכינו שתבוא השכינה בשלימות עם אברהם אבינו עליו השלום, ועדיין היה חיבור לרשעים בארץ. כי כאשר תשרה השכינה בארץ בשלימות, תיכף יתפנו ויברחו כל האומות שבארץ מאימת השכינה הקדושה.
3 רבי נפתלי כ"ץ אב"ד לובלין.
4 או שאחרים יתפללו עליו, או שיתפלל לפני שבה לידי דקדוקי עניות כל כך, שלא יבוא לידי כך שיעבור חלילה על דעת קונו.
5 שרמזה בענין המרחץ, כמו שנאמר בה (בשהלים נח, יא) "פעמי ירחץ בדם הרשע", וכן נאמר בה (שם ס, י) "מואב סיר רחצי".

"ואת ערום ועריה" - שכיוון שראה אותם ערומים ממצוות מסר להם דם פסח ודם מילה כמו שאמרו במכילתא (בא, מסכתא דפסחא ה), כך הגאולה העתידה תהיה בזכות המילה, וכמו שנאמר בה (במכילתא ז, טו) "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". ובמקום אחר (במאמר תכ) ביאר העוללות אפרים עוד, שמצוות המילה עושה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, מצד שכולם בעלי בריתו ונושאים חותמו.

כי מצוה זו מחזיק בה אפילו קל שבקלים, וכמו שאמרו במסכת שבת (בדף קל ע"א) שכיוון שקבלו עליהם ישראל מצוה זו בשמחה לכן עדיין עושים אותה בשמחה, ומפני שמסרו עצמן ישראל עליהן למיתה בשעת גזירת המלכות, לכן עדיין היא מוחזקת בידם. ומצווה זו ממלצת זכות על ישראל שיגאלו במהרה בנקל.

"והיה אור ישראל לאש" (ישעיה י, יז)

משעור יום ה' לך לך תשע"ב

עד שבא אברהם היתה הבריה בחושך אבל על ידי אברהם נמשך ט"ל מהאור הגנוז להחיות הנשמות ולהרשם

כתיב (בבראשית ב, ד) "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", ואמר רבי אבהו בבראשית רבה (יב, א) "אלה" - פסל את הראשונות שהם "תוהו ובוהו וחושך". "בהבראם" - אמר רבי יהושע בן קרחה בזכותו של אברהם (שם, ט). והענין הוא, שקודם שיתגלה אור ה' בבריה ויהיה גילוי למלכותו יתברך, נמצאים הבריות בתוהו ובוהו וחושך, וגם נשמות ישראל, קודם שנמשך עליהם ט"ל אורות, שהוא אור המחיה מתים כמובא במסכת סנהדרין (דף צ ע"ב), נמצאים הם מעבר הנהר, כמ"ש (ביהושע כד, ב) "בעבר הנהר ישבו אבותיכם", שהוא מקום חושך וארץ ציה וצלמוות, עד שמאיר בהם אור הגנוז להחיותם לדבוק באלהים חיים.

כי בברית האור נאמר "יהי אור ויהי אור" (בראשית א, ג), שבתחילה המשיך הקב"ה את גילוי האור הגנוז לכל הבריות שהוא "יהי אור", אבל כשראה שאין הוא משמש לשם מטרת הבריה השלמה, נעשה "יהי אור" - "ויהי" הוא לשון צער, כי חזר האור ונגנז כמובא במדרש (אסתר פתיחתא א, יא) ונעשה השורש להחושך כמובא בזוהר תרומה (בדף קסז ע"א), עד שבא אברהם שבעבורו נעשו "תולדות שמים וארץ", כמ"ש בהבראם - בזכותו של אברהם, והוא נוטריקון בה' בראם כמובא בבראשית רבה (יב, ב), כי אברהם גילה את האות ה"י, שבה נעשה הולדה להאור הגנוז - שהוא כזרע המוציא פירות כמובא בזוהר שם (בדף קמט ע"א), היינו שישמש האור הגנוז לשם התכלית האמיתית, וישמש ממנו ט"ל תחיה להחיות את הנשמות ולחדשם.

לאחר שגולד הרצון להיכנס תחת כנפי השכינה שהוא ענין גר צדק, נעשה ברור נוסף, והוא כדי לקשר את האדם לנצחיות בנקיות גמורה

כי כל עוד שלא נתגלה אברהם בעולם, לא היה תיקון למעשה בראשית, והיה הכל חושך, ותחילת התיקון הוא מאברהם, כי אברהם הוא כמו השמש המאירה את הבריה מהחושך והאפילה. וכאשר החל אברהם להאיר היה תחילה בבחינת האותיות א"ב מ'אברם', שהאל"ף היא הגילוי של הכתר, והיא אל"ף מן אמ"ש כמובא בתיקון"ז (בתיקון סט, דף קד ע"ב), ורצה אברהם תיכף להביא לתיקון מעשה בראשית שהיא האות כ"ת דבראשית, והוא גילוי האור הגנוז שנאמר בו "יהי אור", שהוא כנגד הבי"ת שהיא הברכה, וכמובא בזוהר תרומה (בדף קסז ע"א) שהאור הגנוז הוא ענין הברכה, ולכן 'ברך' עולה כמספר 'יהי אור'.

אמנם תחילה רצה הקב"ה להבדיל לגמרי בין האור ובין החושך, כמ"ש (בבראשית א, ד) "וירא אלהים את האור כי טוב, ויבדל אלהים בין האור ובין החושך", ופירש"י שראה שאינו כדאי להשתמש בו רשעים והבדילו לצדיקים, והיינו שרצה הקב"ה להבדיל לגמרי בין יחודו של אברהם לבין שאר נפשות עכו"ם, והוא מה שמובא בזוהר לך לך (דף עח ע"ב) על הפסוק (כאיוב לח, טו) "וימנע מרשעים אורם", שמנע הקב"ה את האור של אברהם מהרשעים, שבשעה שאמר ה' לאברהם "לך לך מארצך", נפרד אברהם ממקומם והסתלק מהם האור, והתקיים בהם הכתוב (כאיוב לו, כא) "ועתה לא ראו אור".

וכל זה בכדי להבדיל לגמרי בין אברהם לבין נפשות הגויים, ובעבור זה נעשה ברור נוסף בנשמות, והוא שבירת מושב האות ב' שנעשית בזה לר', ויחד עם האות א' שהיא שורש האור הגנוז כאמור, הם אותיות אב"ר מ'אברם' וכשנעשתה שבירה זו ירדו הנשמות למטה, ואז היה אברהם בסוד 'גר' שהוא כמספר אב"ר מ'אברם', והיו העיניים סתומות מהחכמה דקדושה, שהוא ענין האות מ"ם סתומה ד'אברם'. וזהו שראה אברהם באצגנינות שלו ש'אברם' אינו מוליד כמובא

בבראשית רבה (מד, י), כי מחמת המ"ם סתומה לא מתגלה בו האור הגנוז הבא מחכמה דקדושה, והשיב לו הקב"ה שהוא יוסיף אות ה"י לשמו ו'אברהם' מוליד כמובא במדרש שם, כי האות ה"י היא כנגד הולדת האור והתגלותו.

הדבר הראשון שהאדם צריך הוא שיאיר לו הדרך, ורק אח"כ הוא יוכל לידע את ענין יעודו בעבודתו

וכן הוא בכל אדם, כי התגלות הנשמה לחזור ולהאיר את האור הגנוז הוא על ידי שנוסף בו האות ה"י, שהיא גילוי העבודה מתוך היעוד והמטרה של האדם בעולם. כי הנה נאמר בישעיה (י, יז) "והיה אור ישראל לאש", והיינו שכל נשמות ישראל הם בשליחות לכבוש את הארץ ולהחזיר את המלכות לאדון השמים והארץ, כמ"ש (בבראשית א, כח) "ומילאו את הארץ וכבשוה", ואמרו בתיקון"ז (תיקון כא, דף ס ע"א) שצריך לכבוש את הרע והסטרא אחרא באופן שלא תוכל להחטיא, וזהו שאמרו במסכת אבות (ד, א) איזהו גיבור הכובש את יצרו.

ולכל אחד יש עבודה ויעוד לגלות את הבורא ב"ה, והוא ענין 'אש שחורה' (כמובא בירושלמי שקלים פ"ו ה"א), כי גוון שחור מרמז הוא על צמצום מתוך התבוננות במטרה, והוא ענין גילוי חלקו של האדם בתורה. וגילוי התורה הוא על ידי משה רבנו, כי הוא הכותב והמגלה את התורה לכל אחד ואחד. אבל תחילת הכבישה והנצחון היא על ידי אברהם אבינו, שהוא הראש לכל קומת ישראל, עד משה רבנו שהוא השביעי מאברהם כמובא בב"ר (יט, ז). כי אברהם הכין את המציאות שיהיה אפשר לגלות את התורה, שהוא הקלף וסוד 'אש לבנה', שעל גבו כותב משה את האותיות ב'אש שחורה'.

כי הדבר הראשון שצריך, הוא אור, שהוא סוד 'אש לבנה', ורק אח"כ שייך לגלות את מטרתו ועבודתו, שהוא סוד 'אש שחורה'. ולכן כשנמצאת הנשמה בחושך, ראשית כל צריך הוא להמשיך את האור הגנוז בכח אברהם אבינו, ועל ידי זה יתקיים בו 'והיה אור ישראל לאש', שהוא אש שחורה וגילוי התורה, שהיא השליחות של כל אחד ואחד - שייבקע ממנו כל האור הגנוז בו.

חכמת האדם שהינו נשלט בידי יצרו היא המונעת ממנו להתחיל בעבודת ה' והוא חושך הנמשך מגלות יון

וביאור הענין הוא, דהנה כתיב (בבראשית א, ב) "וחושך על פני תהום", ואמר רבי שמעון בן לקיש בבראשית רבה (ב, ד), 'וחושך' זו גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן, שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק בא"י ישראל. וצריך לידע שבגלות אדום, שהיא הגלות הרביעית בה אנו שרויים, כלולים כל הגלויות של בכל מדי ויון, ועיקר החושך המונע מנשמות ישראל להוציא את כל הטוב הגנוז בהם ולהביא את העולם לידי גאולה ותשועת עולם, היא ענין גלות יון.

והחושך של יון הוא חושך כפשוטו, שעל ידו אין רואה האדם כלל מה המקום בו הוא מונח, מי הוא ומה הכוחות הטמונים בו, ואינו יודע את הדרך, ואינו מכיר בכלים שיש בידו. ומקור חושך זה הוא חכמה הנמשכת מחכמה דסיטרא אחרא, שהיא חכמת יון. וזהו שאמרו לישראל כתבו על קרן השור שאין לכם חלק בא"י ישראל, ואם לאו היו גוזרין עליהם הריגה. (כי חכמת יון היא חושך, ומצד צפון, ונמשך יניקתם מן השור כמובא במלבי"ם (יחזקאל א, י), שהוא כנגד הדין הקשה כמובא בזוהר שמות (בדף ו ע"א), וקרן השור הוא פסולת החכמה שמתחכמים בהם הרשעים, כמובא בזוהר בלק (בדף רו ע"א) ובוהר בשלח (בדף סד ע"ב) שבה רצה לבן להכניע את יעקב, והיא חכמת יון שרצו להחליש על ידה את דעתם של ישראל שלא ידעו מכוחם העצום לפעול גדולות ונצורות בשמים ובארץ). ורצו להראות בזה שאין ישראל שולטים אלא נשלטים בידי יצרם, כבחסא

לזיווג הגון הרב דוד חיים בן דינה רחל, נתנאל הקון בן סיגל. להצלחת רפואת וישועת שלום בן אסתר, פבל ניסים בן מרינה, ציונה בת סטה, אסף בן ציונה.

לעילוי נשמת ר' יצחק אריה בר מתתיהו, ראו דור דרור בן רונית, שרון כהן בן רחל.

העגל שנאמר בה (בתהלים קו, כ) "וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב".

תוקף התאוות אינם שייכות בישראל, אבל מחושך של יון מדמה האדם שיש בו תאוות גדולות והינו נשלט בידי יצור

כי כל מה שמדמים העולם להנאות ומכנים זאת תאוות, אין כל זה שייך אלא לגויים, אבל אצל ישראל, כל מה ששקועים חלילה בתאוות אלו הוא מחמת חכמת יון, שהיא מה שמדמה האדם שהוא שקוע בתאוות ונשלט הוא בידי יצור. ולכן נרמזת יון לחושך - שחושב האדם מלכתחילה שהוא נתון בידי יצוריו ומלא הוא בתאוות, וכביכול עדיין לא הגיע למקום המלחמה עם יצורו, אבל באמת אם היה יוצא מהחושך אל האור היה רואה שאינו שקוע בתאוות, וכל מקור תאוותיו הוא רק החכמה דסטרא אחרא, הנותנת בליבו מחשבות שהוא כולו שקוע בתאוות.

ולכן הדבר שמרחיק לאדם מעבודת ה' יתברך זה האדם בעצמו, שעל פי חכמתו וחשבונותיו הוא חושב שהינו נשלט בידי יצורו, והיא חכמה חשובה, ועל כן צריך לזכות לחכמה דקדושה. וזה כלליות הוראת הקב"ה לכל אחד ואחד - לך לך מארצך וגו', היינו שילך יוצא מהתפיסה והחכמה שלו על עצמו ומדרגתו, וכן אמרו בזהר לך לך (בדף ע"א) - "לך לך" - מחכמה דא ומאשגחותא דא, היינו שילך מחכמתו והשגחתו שיש לו עד עתה על עצמו.

האור הגנוז נגזר בחושך עצמו, ועל ידי שיתעורר האור שנגזר בחושך - יחזור האור הגנוז להאיר ביתר שאת

ולהאיר את מקום האדם ולגלות את המציאות האמיתית הוא על ידי האור הגנוז. ונקרא האור הגנוז כך, כי האור נגזר בתוך החושך עצמו. כי כשאמר הקב"ה 'יהי אור' נמשך אור זה בכל המקומות, וכשאמר הקב"ה 'יהי אור' - ססילק וגזו הקב"ה אור זה מכל המקומות, נשאר זכר ורשימו מאור זה במקום החושך כמובא בזוהר תרומה (בדף קכ"ב), ועל ידי הצמאון של הרשימו מאור זה לחזור ולהכליל בשורשו ומקורו, שהוא האור שנסתלק, חוזר ומאיר אותו האור שהיה גנוז בחושך, עד שהולך וגובר ונעשה הלילה ליום. כי על בריאת החושך נאמר "ולחושך קרא לילה" (בראשית א, ה), היינו שהשש"ת קרא לו בשם 'ושם' הוא כלי כידוע, כי הלילה הוא כלי לקבל את האור ולהפכו ליום.

והוא בסוד האות ד', כי האות ב' דאברהם נשברה להיות האות ר' כאמור, אבל נגזר בה רשימו של האור הגנוז בסוד האות י', ונעשית ד'. והוא החילוק בין 'רש' ל'דל', כי 'רש' הוא ללא שום אחיזה באור הגנוז, שהוא סוד הכתוב (בהושע ב, ה) "פן אפשיטנה ערומה, והצגתיה כיום הַנְלֹדָה", והיינו שאין בה מהאור הגנוז, כמו"ש "ולרש אין כל" (שמואל ב' יב, ג), אבל 'דל' היינו שיש בה רשימו מהאור הגנוז שתוכל לחזור ולהאיר.

וכשם שהאור גנוז בתוך החושך כך הוא גנוז בכל אדם ואדם, וכל אחד יכול להוציאו ולגלותו על ידי שיצמא לגילוי האור והטוב הגנוז בו, שעל ידי זה מתחיל אותו הרושם של האור הגנוז בו להאיר בו, עד שממשיך עליו מהמאור הגנוז שבתורה שיוכל לראות איך גם הוא עצמו חלק בתורה. וזה שכתוב בישעיהו (כו, ט), "נפשי איויתך בלילה, אף רוחי בקרבי אשחרך", שעת ידי שיצמא האדם את מה שגנוז בו וישתוקק על ידו לאור הגנוז שבתורה, יתקיים בו 'אף רוחי בקרבי אשחרך', שיזכה להמשיך את האור הגנוז שהוא בשורו, וכנגד אברהם אבינו אשר השיב את גילוי האור הגנוז אל הנבראים ונאמר בו (בשמואל ב' כג, ד) "וכאור בוקר יזרח שמש", כמובא בזוהר מקץ (בדף רג"א).

והאור הגנוז הוא כנגד האריה שנחית לקבל תפילת האדם בשחרית כמו שאמר הרע"א מהימנא בזוהר פנחס (בדף רל"ד ע"ב), ובוה מבטל את קרנה של הסטרא אחרא המרומזת בקרן השור הבא מן הצפון. והוא סוד המנורה שבדרום, שהיא חכמה דקדושה, כמו שאמרו במסכת בבא בתרא (בדף כ"ב ע"ב) הרוצה שיחכים ידרים, וחכמה זו היא שעומדת כנגד חכמת יון לבטלה. כי קודם שקשור עם החכמה דקדושה הוא כ'אברם' שאינו מוליד, אבל על ידי החכמה דקדושה שהיא האות ה", נעשה 'אברהם' שהוא מוליד, היינו שיכול להוציא כל האור והטוב הגנוז בו אל הגילוי.

צריך האדם שיצא מחכמתו בענין קלקול עצמו ותיקונו, ויתן את כל חכמתו ועיניו על העבודה והאחריות שלו

כי בתחילה האדם הוא בבחינת אברם שאינו מוליד, כי מפני שהוא נמצא בחושך שהוא ענין חכמת יון, הוא חושב שהוא מקולקל וצריך תיקון גדול, אבל צריך לילך למחשבה שכל המוטל עליו הוא להכשיר את העולם לגילוי מלכות השי"ת. כי כשאדם עוסק רק בתיקון של עצמו, עוסק הוא תמיד לאמוד ולשפוט את מדרגתו אם הוא טהור מספיק ואם פועל הוא בתורתו ותפילתו, ולכן הוא בא לידי מחשבות שאין לו חלק בקדושה. אבל חכמה דקדושה היא בדרום ובצד המנורה, והיא חכמה

פשוטה, המורה לאדם שאינו צריך לעשות דבר מלבד לכון את כל רצונו להדליק את המנורה, שהיא המשכת האור הגנוז.

כי קודם אברהם היו צדיקים גדולים, אבל החילוק הוא, שאברהם לקח על עצמו להאיר את אור ה' ב"ה בעולם, וכל מגמתו ועסקו היה רק שיתקדש שמו של ה' יתברך בעולם, וכמו שאמר לו הקב"ה "לך לך מארצך", היינו שתצא מהעצמיות שלך ותבוא להתבוננות שכל הבריות ידעו מהבורא יתברך. וכך צריך כל אדם שיהפוך את המחשבה על התיקון של עצמו שהוא כלול בחושך ויסורים, לשליחות ועבודה גדולה לפני הבורא ב"ה, שהיא התקשרות באות ה"י והאור הגנוז שהוא כלל הברכות. וזה שאמרו בזוהר לך לך (בדף פ"א) על הפסוק (בבראשית יב, ט) "ויסע אברם הלך ונסוע הגנבה" - 'דא דרום דהוא חולקיה דאברהם', כי כל חלקו הוא החכמה דקדושה, שהיא המנורה שבדרום.

גם האדם שבחלקו בקדושה הוא חלש ומבוזה - יוכל לנצח, והוא כשיקח אחריות על היעור שלו בנצחיות

והיא ההארה והמדרגה הגדולה שנמשכה בימי נס חנוכה, כי מאחר שהתפשט החושך וחכמת יון, עד שהיו רוב ישראל בצער גדול ולא האמינו בכוחם, וכל אחד מיישראל היה בדעה ומחשבה שאין הוא יכול לשלוט ולהשפיע ולפעול גאולה, אלא הם כביכול נשלטים, וכפי אשר היו רועי לוט מבזים לאברהם שהוא פרדה עקרה שאינו מוליד כמובא בבראשית רבה (מ"א, ה). ולכן סיבב ה' יתברך שיתעוררו בית חשמונאי על האור של אברהם אבינו הנקרא יחיד, כנאמר ביחזקאל (ג, כד) "אחד היה אברהם", שהוא אור ניצחון של יחיד נגד רבים, שהיא חכמה דקדושה הנרמזת במנורה, וכל אחד מבית חשמונאי התנתק מההתבוננות והעסק של סביב עצמו ותיקונו, וקיבלו על עצמם לצאת אל העבודה והיעוד הניצחני, להאיר את האור הגנוז בעולם כולו.

הדרך של אברהם היא קבלת האחריות שלא להשאיר את העולם שמם מא-להות, ולא היה לו עסק בענין עצמו ושכרו

והוא ענין חכמה דקדושה, שהיא חכמה פשוטה ותמימה, שהוראתה היא שכל אחד מיישראל הוא ככהן גדול, וככל אחד מיישראל המטיב ומדליק את הנר בימי החנוכה, כך צריך הוא לעסוק בהטבת המנורה והדלקתה, כדי להאיר את אור ה' ב"ה בעולם.

ואע"פ שחכמת יון טוענת לאדם שנשלט הוא בידי יצוריו, שהוא ענין הגזירה על ה'מילה' - עומדת כנגדה החכמה דקדושה האומרת שאין זה מענין האדם לבדוק אחרי עצמו אם הוא למעלה או למטה, או מה הם גודל ושיעור תאוותיו, אלא עיקר ההבחנה היא, אם עוסק הוא בעבודתו, שהיא הדלקת המנורה, כמו"ש (בקהלת ח, א) "חכמת אדם תאיר פניו", כדרך שהיה אברהם אבינו עוסק תמיד להבחין אם הוא עושה את המוטל עליו ומאיר הוא את דרך ה' לבריות, ואם רצונותיו אווזים בנצחיות, ומעולם לא הייתה לו דאגה או חשש על עצמו ועל ד' אמותיו, אלא אך ורק איך ומה יעשה כדי שלא ישאר העולם שמם, כדי שהדרך של קידוש שם ה' והגדלת שמו יתברך בעיני הבריות תימשך, ובכדי שיהיה תקומה ותיקון לבריאה כולה ויזכו שוב הכל לקבל מהאור הגנוז ולהכליל בו. ולכן אמרו בזוהר לך לך (בדף פ"א ע"א), שכאשר אמר הקב"ה לאברהם (בראשית טו, א) "שכרך הרבה מאוד", מיד התעורר אברהם והסתכל בסוד החכמה דקדושה ואמר "מה תתן לי ואנוכי הולך ערירי" (שם, ב), כי לא חפץ בשכר, אלא כל רצונו היה שימשיך גילוי השגחת ה' בעולם.

כמו כן מבטלת החכמה דקדושה את חכמת יון שגזרה על מצות ה'חודש', שלפי חכמת יון והחושך - אדם שאינו פרוש מהעולם אינו יכול לפעול מאומה בעליונים, ואין תורתו ותפילתו במעלה הגורמת לשינוי והשפעה, ולעומתה מלמדת החכמה דקדושה שאין לחקור אחר מדרגת התורה והתפילה של האדם, אלא ההבחנה היא מהי כוונתו ומה הוא הרצון שלו בלימוד והתפילה, ואם כל רצונו וכוונתו בלימוד התורה מפני שרוצה את ה' ב"ה וחפץ הוא בעבודתו להביא לימות המשיח, תורתו ותפילתו במעלה גדולה עד מאוד.

וכן מה שגזרו היונים על 'שבת', שהוא ניתוק הקשר של ישראל מהגאולה והתכלית - על ידי החכמה דקדושה מאיר הוא את כל מקום החושך, כי מקבל על עצמו שלא לעסוק בעצמו, אלא שכל תורתו תהיה כדי למצוא את ה' יתברך ולדבוק בו, וכל עמלו בתורה הוא כדי שיהיה נחת רוח לפני הקב"ה. כי הַפֶּן את דעתו שאינו צריך לעסוק בתורה אלא כדי להביא לתיקון נשמתו, ושינה אותה לדעת והתבוננות שהעיקר שה' ב"ה מצפה על עבודתו ותורתו, הוא שיאיר בהם את האור הגנוז לכל הבריות.

כי עיקר מה שהיה בכוונת אברהם אבינו ורצונו הוא שיהיה גילוי להשגחת ה' יתברך בעולם, ויהיה מקום להשראת השכינה ויהיה העולם מתוקן, וביטל את חכמת יון שכביכול אין לו חלק בדבר נעלה כזה, ורצה וחפץ בזה כל כך, עד שכלל לא היה ברצונו שיהיה לו חלק ושכר בזה, אלא היה כל רצונו שיתגלה השלימות הזו אף אם לא יהיה לו חלק בזה כלל.

אין הארת האור הגנוז תלוי אלא במחשבה והרצון של האדם בעבודתו

וסברת דעתה של חכמת יון, חכמת הסטרא אחרא, היא שבכדי שיוכל להיות סמוך אצל ה' יתברך צריך לעשות עובדות ויגיעות גדולות שאין בכח האדם לעשותם, אבל לעומתה חכמה דקדושה היא 'הרוצה שיחכים ידרים', היינו שאינו צריך אלא להדליק את המנורה שהיא כל הטוב שבו ולעשות את שלו, וכעבודת הכהן הגדול המאיר את האור הגנוז. והיא האות ה"י ד'אברהם', שעל ידה משתתקת ומתבטלת חכמת הסטרא אחרא, וזהו 'בהבראם' בה"י בראם, היינו ללא עמל ויגיעה כהאות ה"י, כמו שאמר בזה רבי אבהו (בבראשית רבה י"ב, ב' שהובא לעיל) שכל האותיות תופסות את הלשון מלבד האות ה', וכך לא בעמל ויגיעה ברא הקב"ה את עולמו.

וזהו שנאמר בישעיהו (נח, ז-ח) "כי תראה ערום וכסיתו ומבשרך לא תתעלם, אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח", היינו שכאשר יראה את עצמו שקוע בגלות יון הגורמת לאדם לחשוב שהוא ערום מהאור הגנוז, שהוא ענין האות ר' שהוא רש, וכמ"ש (הושע ב, ה) 'פן אפשיטנה ערומה והצגתיה כיום הַנְלֻדָה', צריך שיחוס על עצמו שלא יפול בעצת וחכמת יון, כי על ידה אינו מכיר את עצמו כלל, ולכן צריך שירחם על עצמו ויקיים 'ומבשרך לא תתעלם'. והוא על ידי אברהם, כמ"ש 'אז יבקע כשחר אורך', שהוא האור של שחרית ואברהם אבינו, ויוכל להיות קשור באור הגאולה והפדיה מהחושך וגלות יון, וכמ"ש 'וארוכתך מהרה תצמח'.

כדי שיהיה קיום ופריה ורביה לעבודת האדם ותורתו, צריך שיהיה 'אברהם מוליד' שהוא האור הגנוז

וזה אברם אינו מוליד, אבל אברהם מוליד. כי 'אברם' נוטריקון אב-רם, היינו חכמה גדולה (אב מרמז לחכמה) אלא שאינה קשורה בגאולה ובבית המקדש, והיא אינה מולדת, כי אי אפשר לבקוע כל ידה את כל האור הגנוז באדם. אבל 'אברהם' מוליד, כי על ידי החכמה הקשורה בתכלית ומטרת הבריאה, שהיא האות ה"י, על ידה אפשר לבטל את החושך של יון ולהעלות את הנשמות למדרגה שיצא ויבקע מהם כל האור הגנוז בהם, כי החכמה דקדושה היא מחיה ומרוממת את האדם, וכנאמר בה (בקהלת ז, יב) "החכמה תְחִיָּה בְּעֵלְיָהּ".

כי לשון לידה ופריה ורביה הוא באור הגנוז, כמובא בזהר תרומה (דף קמט ע"א) שהוא כמו זרע המוציא פירות ותולדות, שכל זה הוא מתגלה באות ה"י דאברהם, וכמובא בבראשית רבה (לט, יא) שאמר לו הקב"ה הריני מוסיף ה"י על שמך ואת פרה ורבה. וכל מה שמרגיש האדם שהוא מתחיל בעבודת ה' ונעצר, הוא מחמת ריחוקו מהאור הגנוז שכל עניינו הוא המשכיות ועשיית פירות, כי על ידי החושך עסוק הוא בעצמו בעליותיו וירידותיו, אבל על ידי התקשרות באור הגנוז אין לו עסק בעצמו ומדרגתו, וכל רצונו הוא שיהיה תמיד איזה נחת רוח ומציאת חן לפני ה' ב"ה. וכך כשב אברהם אבינו את ארץ ישראל להעלותה לקדושה, ללא חשש על עצמו ומקומו, וכמו שרמזו בזהר לך (דף עט ע"ב) על הפסוק (בראשית י"ו) 'ויעבור אברם בארץ' - והוה מְעַבְר בארעא ולא הוה דחיל.

עיקר חנוכה הוא על הדלקת המנורה כי הוא הניצחון האמתי על מלכות יון

וזה הטעם שעיקר הזיכרון בנצחון על מלכות יון הוא בענין הדלקת המנורה והאור הגנוז, ולא בנצחון הגשמי. כי שורש הנצחון של חושך מלכות יון הוא מכוח אור המנורה, כי הנצחון הגשמי על יון נמשך מהתעוררות הרשימו של האור הגנוז, שהיא ענין האמונה בפך שמן הקיים בכל אחד ואחד, ועל ידי זה נעשה צימאון והתקשרות מתוך הטוב שבכל אחד על האור הגנוז שבתורה.

ובזה נעשה חיבור בין האות ה' הקשורה באות ר' ד'אברהם' להרים את הנשמות מהשביירה, ובזה נעשית האות ר' לה' שציורה ר' ו-י', ונעשה 'אברהם מוליד', והוא יחוד הוי"ה אדנו"ת, שהם ח' אותיות, שנעשה עלייה על ידי ה"י, שהיא הרשימו הדבוקה בר', לכל הז' מדרגות שנפלו למטה, להיות נכללים בבינה, שהיא האות ה', שיחד הם שמונת ימי חנוכה. נמצא שאם לא היו מייקרים ומעריכים את האות ה', שהיא הרשימו של האור הגנוז הקיים בכל אחד ואחד, וסוברים שמעט כזה אינו מספיק להאיר את אור ה' יתברך בעולם, לא היה נמשך הגילוי של חנוכה, והיה העולם נשאר בחושך. וכפי שאם לא היה אברם מאמין ב-י' הקיימת בו, לא היה נעשה 'אברהם' - להוציא את האור הגנוז

לעולם. (וכמו שיש שרוצים לידע את כל התורה, וסוברים שרק אח"כ יתגלה בהם האות י' ויוכלו להרים את עצמם מהשביירה ולעסוק ברצון ה' האמיתי, שהוא הרצון התמידי של ה' ב"ה לבטל את החושך לגלות מלכותו ולהטיב לנבראים, אבל עבודת ה' מתחילה כשהאדם מוצא בעצמו קודם כל את האור הטמון בו, את ה-י, שידע שה' ב"ה מצפה עליו מתי הוא יחשוב ממנו יתברך ולא מעצמו, ומתי הוא יעריך את האור האלקי שבו, וידע שיש בכוחו להיות מוליד. כי מה שיש אדם שנשאר עשירות שנים במקום אחד בעבודת ה' הוא מפני שאינו הולך בדרך של אברהם, שהיה מכון את כל דרכיו לבית המקדש ולא לשם תיקון עצמו, וכמובא בבראשית רבה (לט, טז) על הפסוק (בראשית יב, ט) 'ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה', הולך ומכון כנגד בית המקדש).

בכל אחד יש רשימו מהאור הגנוז שאין בחברו

אברהם חיפש להאיר את חלקו שלו, וכן אמר לו הקב"ה (בבראשית יג, יד) "שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם", דהיינו ממקומו שלו. ובתחילה היה כאור ופך שמן קטן בכל החושך העצום שהיה אצל הנבראים, וכן אמר רבי ברכיה בבראשית רבה (לט, ב) שהיה אברהם דומה לצלוחית של שמן הטוב שהיתה גנוזה, אבל על ידי שהיתה מיטלטלת היה ריחה נודף, כך כל אחד הוא כולו ריחות טובים, וצריך למצוא את עבודתו שלו, שהיא האות ה' הגנוזה בו, ולהפוך את השביירה שלו שהיא האות ר', עם האות ה', לאות ה', ולהיות אברהם מוליד, שהוא התקשרות והתבוננות על הנצחיות והתכלית.

על ידי שיאיר היום את חלקו מובטח לו שיאיר למחרת ביתר שאת

האדם חושש שאם יבחר ללכת היום בדרך של אברהם, היינו שינתק את עצמו מהמחשבות שהוא רשע ואין לו תיקון והוא נשלט בידי יצרו, חושש הוא שמא מחר ישוב אצלו החושך של יון ויחזור להיות נשלט בידי תאוותיו, ולכן אינו מתגבר להתחיל להאיר את החכמה הקדושה בשכלו. על כן צריך האדם לילך בדרך בית הלל, שאינו צריך להדליק ולהאיר בתחילה אלא נר אחד, ולא יחשוש על ההמשך. ואם ילך האדם בדרך הזה וינתק את המחשבות של החשך של יון שהוא נשלט ואין בכוחו לפעול, מובטח לו שבהמשך האור הגנוז רק ילך ויאיר אצלו ביתר שאת, עד שיזכה להאיר כל השבעה מדרגות של קומתו, ויזכה ליחוד הוי"ה אדנו"ת, שהוא המרמז על הנר השמיני של חנוכה, שהוא התקשרות קבועה באור הגאולה, וכן מובא בזהר לך (בדף פ ע"א) שהיה אברהם אבינו הולך בדרך 'הלוך ונסוע הנגבה' - דרגה בתל דרגה עד דסליק לדרום, שהיה הולך במדרגות ומוסיף והולך כדרך בית הלל, עד שזכה לחכמה קדושה בשלמות, שהיא בדרום. וכן מובא בזהר שם (בדף פד ע"א) שהפסוק (במשלי ד, יח) "ואורח צדיקים כאור נוגה, הולך ואור עד נכון היום", נאמר על אברהם.

כי ההתחלה והראשון הוא אברהם, שהוא המרמז על האור הגנוז, שהוא הקלף ואש לבנה, שעל ידה ניתן לגלות את התורה. והשביעי הוא משה, שהוא גילוי התורה והשליחות של כל אחד מישראל, וסוד אש שחורה, והשמיני היא השליחות והעבודה עצמה, שהוא הגילוי של מלך המשיח והנצחיות, וכנגד "זאת חנוכת המזבח".

צריך שלא יעסוק בערך נשמתו או עביות גופו, אלא באור התורה המגלה את חלקו בנצחיות

ובדור האחרון נמשכים הגופים של ישראל ממקום נמוך עבה ומגושם מאוד, לכך יש קושי גדול לכל אחד ומרגישים כבדות חולשה ועייפות. אבל צריך לידע שמאידך הנשמות שבדור נמשכות ממקום גבוה מאוד, וזהו מקור ושוורש של ההתעוררות שרואים אצל נשמות ישראל המשתוקקים וחפצים מאוד להגיע למדרגות גדולות (ואצל הגויים הוא הפוך בדורות אלו, שנפשותיהם נמשכות ממקום נמוך ומגונה מאוד, ולכן ירדו בתאוותיהם מטה מטה, אבל הגויים נמשכים ממקום גבוה יותר, ולכן מתפשטת הצלחתם בגשמיות). וצריך כל אחד לקיים 'לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך', שאין לאדם להסתכל מה היא מדרגת נשמתו שהוא ענין 'בית אביך', או על הקושי שלו מצד הגוף הנמשך ממקום נמוך שהוא ענין 'מולדתך', אלא ישא עיניו וילך 'אל הארץ אשר אראך', שהיא הדעת הקדוש שכולה נשואה על ארץ ישראל, שבפטרות היא ירושלים ובית המקדש. וכל שעה שאדם חושב מבית ה' ומהרצון לעשות לו נחת רוח, הוא מטהר את העולם מהחשיכה של יון, ובכל שעה שהוא חושב בזה הוא מוסיף והולך ומאיר את האור הגנוז, כדעת בית הלל, שהוא גילוי של האור הגנוז מדרגה לדרגה, עד שזוכים לגילוי התורה באש שחורה על גבי אש לבנה, שנעשה ענין הקלף, שהוא האור של אברהם אבינו, ויכול לגלות על ידו את השליחות המיוחדת שלו שהיא אש שחורה, כמ"ש 'והיה אור ישראל לאש'. כי כל המחשבה והחכמה צריכה להיות על הנצחיות, על היום שכתוב בו "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יד, ט). וזהו 'ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" (בראשית א, ה), שאחר הערב נעשה בוקר, אבל גם הוא לשון 'ויהי' שהוא לשון צער כמובא בבראשית רבה (מב, ג) כי אחריו יבוא שוב הערב והחושך של יון, אבל כדי לבטל את החושך צריך ליום אחד, שהוא מחשבה והתקשרות ביום שכתוב בו 'והיה ה' אחד ושמו אחד'.

לציבור הקוראים היקר, הדפסת העלון כרוכה בהוצאות רבות, העלון יוצא בצמצום והביקוש עצום.

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס לעמותת ידי להועיל עבור 'משולחן שלמה'.

או בהעברה: בנק: מזרחי טפחות (20) סניף: 417 (גאולה) מס' חשבון: 521025

שם העמותה: 'יד להועיל' - עבור העלונים, ולציין את שם ההקדשה.

התרומה מוכרת לצרכי חזור מס (סעיף 46)

לבקשת רבים ניתן לשמוע בקו 'שיעורי הינוקא'

את השיעורים האחרונים והמאמר היומי.

מספר הקו 02-5-306-506

האיזניו ותחי נפשכם

m.yam.shlomo@gmail.com

© כל הזכויות שמורות למכון 'ם שלמה'. לתגובות הערות והקדשות וכן לקבלת הגיליון יש לפנות בטלפון 0548434755 או בכתובת מייל